

کشور از طریق بررسی و نظارت دائم و اتخاذ تدابیر مقتضی جهت کنترل قیمت‌ها و نظارت بر توسعه و تجهیز شبکه توزیع کشور، ایجاد هماهنگی‌های لازم در مورد توزیع کالاهای مورد نیاز عمومی و سایر امور مرتبط از وظایف وزارت بازرگانی است.

بر این اساس، در راستای تحقق سیاست‌های اجرایی تنظیم بازار داخلی و تامین کالاهای اساسی مردم، اقدامات موثری از سوی وزارت بازرگانی در سال ۱۳۸۸ صورت گرفت. خرید داخلی و واردات کالاهای اساسی و توزیع بیش از ۹/۲ میلیون تن انواع کالاهای اساسی شامل آرد گندم، برنج، قند و شکر و روغن به عنوان مهم‌ترین اقدامات وزارت بازرگانی در جهت سیاست‌های اجرایی تنظیم بازار داخلی در سال ۱۳۸۸ بود که در مقایسه با سال ۱۳۸۷ حدود ۵/۴ درصد کاهش نشان می‌دهد.

در سال ۱۳۸۸، با توجه به کاهش توان تولید و ذخیره بخش کشاورزی و کاهش روند رشد تولید محصولات کشاورزی در مقایسه با سال‌های قبل به‌ویژه خشکسالی شدید سال زراعی ۱۳۸۷، تنظیم بازار داخلی و تامین تقاضای بخشی از کالاهای استراتژیک (عمدتاً غلات) کماکان از طریق خرید داخلی و واردات توسط دولت صورت گرفت؛ لیکن به دلیل بهبود وضعیت بارندگی و تولید در سال ۱۳۸۸ و در راستای حمایت از سیاست تامین نیاز بازار از طریق تولیدات داخلی کشاورزی، محدودیت‌های وارداتی برخی محصولات کشاورزی افزایش یافت. مطابق تصمیم وزیران عضو کمیسیون ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات، در راستای تنظیم بازار داخلی از

براساس آمار مقدماتی حساب‌های ملی، در سال ۱۳۸۸ حدود ۴۷۸/۸ هزار میلیارد ریال کالای کشاورزی و ۱۰۴۸/۵ هزار میلیارد ریال کالای صنعتی به قیمت‌های جاری از محل تولیدات داخلی به بازار عرضه شد. همچنین، ۶۶۱/۱ هزار میلیارد ریال کالای وارداتی به بازار داخلی عرضه گردید که در نتیجه ۳۹۶/۱ هزار میلیارد ریال ارزش افزوده در بخش بازرگانی داخلی ایجاد شد که نسبت به سال ۱۳۸۷، ۱۲/۲ درصد افزایش نشان می‌دهد.

در سال مورد بررسی، سهم بخش بازرگانی داخلی از تولید ناخالص داخلی ۱۱/۱ درصد بود که در مقایسه با سهم سال قبل (۱۰/۵ درصد) افزایش یافت. در سال ۱۳۸۸، ارزش افزوده بخش بازرگانی داخلی نسبت به سال قبل (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶) معادل ۳/۸ درصد رشد داشت. در زیربخش بازرگانی داخلی، ارزش افزوده فعالیت خرده‌فروشی ۰/۳ درصد کاهش و ارزش افزوده فعالیت عمده‌فروشی ۵/۱ درصد افزایش یافت. براساس نتایج آمارگیری مرکز آمار ایران از کارگاه‌های بازرگانی کشور در سال ۱۳۸۸، سهم ارزش افزوده بخش «عمده‌فروشی و حق‌العمل‌کاری» و «خرده‌فروشی» بازرگانی داخلی به ترتیب معادل ۱۵/۰ و ۸۵/۰ درصد است.

۸-۱- اقدامات دولت جهت تنظیم بازار داخلی و تامین

کالاهای اساسی

۸-۱-۱- مصوبات عمده دولت در راستای تنظیم بازار

داخلی

تنظیم و اجرای سیاست‌ها، خط‌مشی‌ها و مقررات بازرگانی کشور، حفظ تعادل تولیدات داخلی و کالاهای وارده به

۱۳۸۹ توسط شرکت بازرگانی دولتی ایران، اتخاذ تصمیم در خصوص محصولات پنبه، زیتون و ابریشم جهت احیای تولید محصولات استراتژیک پنبه و ابریشم و ارائه طرح جامع توسعه زیتون در کشور و اعطای مجوز فروش ۲ میلیون تن گندم مازاد شرکت بازرگانی دولتی ایران به منظور صادرات گندم و آرد (توسط بخش غیردولتی) از طریق مزایده یا عرضه در بورس کالایی از مهم‌ترین تصمیمات کارگروه مزبور می‌باشد. همچنین، مطابق تصمیم کارگروه کنترل بازار، وزارت بازرگانی مجاز گردید تا نسبت به تامین تعهدات پرداخت شده سنوات گذشته به دستگاه‌های مباشر از محل اعتبار قانون بودجه سال ۱۳۸۸ اقدام نماید.

در سال ۱۳۸۸، قانون حمایت از مصرف‌کنندگان و اساسنامه مرکز توسعه تجارت الکترونیکی به تصویب هیات وزیران رسید. تعیین وظایف عرضه‌کنندگان کالا و خدمات در قبال حقوق مصرف‌کنندگان از مهم‌ترین فصول این قانون بود و به منظور ساماندهی مشارکت مردمی در اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان، مقرر گردید که انجمن‌های حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان تاسیس شود. همچنین، به منظور نظارت بر حسن اجرای قانون تجارت الکترونیکی (مصوب ۱۳۸۲)، استقرار، پیاده‌سازی و توسعه تجارت الکترونیکی در کشور و حمایت از فعالیت‌های تجارت الکترونیکی و ارتقای سطح کاربرد فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در اقتصاد و بازرگانی، مقرر گردید که مرکز توسعه تجارت الکترونیکی تشکیل گردد.

۱-۸-۲- واردات و موجودی انبار کالاهای اساسی عمده

براساس آمار وزارت بازرگانی، در سال ۱۳۸۸ واردات شکر توسط دولت صورت نگرفت و موجودی شکر در پایان سال نیز حدود ۸۱/۹ درصد کاهش داشت. افزایش چشمگیر واردات و موجودی شکر در سال‌های قبل که منجر به بروز مشکلاتی برای

طریق تولیدات داخلی، تعرفه واردات ۲۶ قلم محصول کشاورزی (عمدتاً میوه و محصولات زراعی) در سال ۱۳۸۸ به ۸۶ درصد افزایش یافت.

در سال مورد گزارش، در راستای تنظیم بازار، عوارض صادرات دام زنده (شامل گوسفند و بز) به میزان ۶۰ درصد قیمت پایه صادراتی آن تعیین شد و سود بازرگانی برنج نیز از ۲۱ درصد به ۴۱ درصد افزایش یافت. همچنین، سود بازرگانی شیرخشک صنعتی و گندم (خوراک انسان) نیز به ترتیب به میزان ۹۰ و ۱۶ درصد تعیین شد. علاوه بر این، مطابق تصمیم وزیران عضو کمیسیون ماده ۱، سود بازرگانی ۲۰ قلم ماشین‌آلات سنگین راه‌سازی و کشاورزی که در داخل کشور تولید می‌شوند از ۱۶ و ۱۱ درصد به ۲۶ درصد افزایش یافت.

در سال ۱۳۸۸، به‌دلیل ادامه واردات و افزایش تولید داخلی گندم، عوارض صادرات گندم و آرد از نیمه دوم سال لغو گردید. عوارض صادرات گندم و آرد در سال ۱۳۸۷ به‌ترتیب به‌میزان ۴ و ۵ هزار ریال به‌ازای هر کیلوگرم بود. همچنین، عوارض صادراتی گوشت مرغ نیز حذف شد و وزارت جهاد کشاورزی موظف گردید تا با هماهنگی اتحادیه تولیدکنندگان گوشت مرغ و تشکل صادراتی مربوطه، میزان و زمان صادرات را برحسب شرایط تولید و تنظیم بازار داخلی ابلاغ نماید.

به موجب تصویب‌نامه هیات وزیران، در سال ۱۳۸۸ کارگروه کنترل بازار با مسئولیت وزارت بازرگانی به فعالیت خود ادامه داد. اتخاذ تصمیم در خصوص تعیین شرکت توسعه کشت دانه‌های روغنی به‌عنوان عامل خرید دانه روغنی سوپای تولید داخل به نرخ تضمینی مصوب (بدون یارانه)، صدور مجوز واردات ۳۰۰ هزار تن روغن نباتی خوراکی خام از محل سهمیه سال

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

در سال ۱۳۸۸، ۱۴/۳ هزار تن گوشت قرمز توسط بخش دولتی وارد شد. براساس آمار شرکت پشتیبانی امور دام کشور، موجودی انبار گوشت قرمز در پایان سال ۱۳۸۸ حدود ۱/۵ هزار تن بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل بیش از ۸۸/۱ درصد کاهش نشان می‌دهد.

تولیدکنندگان داخلی قند و شکر گردید، از دلایل اصلی حذف واردات شکر توسط دولت می‌باشد. در این سال حدود ۱/۸ میلیون تن گندم وارد کشور گردید و بر این اساس موجودی گندم در پایان سال ۱۳۸۸ با ۵۸/۴ درصد افزایش به حدود ۸ میلیون تن رسید.

جدول ۸-۱- تامین، توزیع و موجودی انبار کالاهای اساسی عمده

(هزار تن)

درصد تغییر	سال			
	۱۳۸۸	۱۳۸۷		
۱۴۷/۵	۹۳۴۲	۳۷۷۵	خرید داخلی	گندم
-۶۹/۰	۱۸۴۰	۵۹۳۷	واردات (۱)	
-۲/۶	۸۲۵۰	۸۴۷۴	توزیع	
۵۸/۴	۷۹۵۴/۴	۵۰۲۲/۴	موجودی انبار پایان سال	
-۱۰۰/۰	۰/۰	۴۰۳	خرید داخلی	قند و شکر
۰	۰/۰	۰/۰	واردات (۱)	
-۶/۱	۴۶۱	۴۹۱	توزیع	
-۸۱/۹	۱۰۱/۷	۵۶۲/۷	موجودی انبار پایان سال	
۰	۰۰	۰۰	خرید داخلی	گوشت قرمز
۰	۱۴/۳	۰/۰	واردات (۱)	
۰	۰۰	۰۰	توزیع	
-۸۸/۱	۱/۵	۱۳/۰	موجودی انبار پایان سال	

ماخذ: وزارت بازرگانی و شرکت سهامی پشتیبانی امور دام - شامل آمار واردات بخش خصوصی نمی‌باشد.

۸-۱-۳- نظام سهمیه‌بندی کالاها

در سال مورد بررسی، سهمیه سرانه روغن نباتی کشور معادل ۰/۹ کیلوگرم بود که طی ۱۵ کالابرگ در بخش‌های شهری، روستایی و عشایری توزیع شد.

۸-۲- سرمایه‌گذاری دولت

در سال ۱۳۸۸، اعتبارات مصوب تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی برای امور بازرگانی داخلی شامل برنامه تنظیم بازار داخلی و برنامه تجارت الکترونیکی به میزان ۳۹۲/۸ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مصوب سال قبل، حدود ۳۰/۳ درصد کاهش داشت.

در این سال اعتبارات پرداختی فصل بازرگانی داخلی ۲۹/۴ درصد کاهش داشت و به رقمی حدود ۲۸۱/۴

براساس گزارش وزارت بازرگانی، در سال ۱۳۸۸ توزیع کالاهای اساسی شامل قند و شکر و روغن نباتی از طریق کالابرگ ادامه یافت، لیکن توزیع برنج از طریق کالابرگ حذف گردید. در این سال در مجموع، تعداد ۲۰ کالابرگ قند و شکر و ۱۵ کالابرگ روغن نباتی در قالب سهمیه سراسری (شهری، روستایی و عشایری) تصویب گردید.

در سال ۱۳۸۸، سرانه توزیع قند و شکر سراسری در بخش شهری، روستایی و عشایری به میزان ۱/۲ کیلوگرم بود. در سال مزبور، تعداد کالابرگ قند و شکر اعلام شده در بخش‌های شهری، روستایی و عشایری به ترتیب ۴، ۷ و ۸ کالابرگ و مجموعاً ۱۹ کالابرگ بود.

فصل ۸ باززرگانی داخلی

ردیف برنامه تنظیم بازار داخلی شامل برنامه احداث و توسعه سیلوها، تجهیز، بازسازی و نگهداری تاسیسات ذخیره گندم، احداث مراکز کشتارگاهی و سردخانه در شهرهای مختلف، احداث انبارهای چند منظوره، تعمیر و تامین تجهیزات و ماشین آلات و همچنین برنامه کمک‌های فنی و اعتباری به بخش خصوصی و تعاونی می‌باشد.

میلیارد ریال بالغ گردید. میزان تحقق اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای پرداخت شده در فصل باززرگانی داخلی حدود ۷۱/۶ درصد بود که در مقایسه با میزان تحقق سال قبل (۷۰/۷ درصد) عملکرد بالاتری داشت. اعتبارات پرداختی بابت تنظیم بازار داخلی، بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص یافته به بخش باززرگانی داخلی (به میزان ۹۱/۷ درصد) را به خود اختصاص داد و سهم تجارت الکترونیکی از اعتبارات پرداختی حدود ۸/۳ درصد بود.

جدول ۸-۲- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی در فصل باززرگانی داخلی

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تحقق		عملکرد		ارقام مصوب			
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷		
۹۱/۷	۸۵/۳	۷۶/۱	۷۰/۹	۲۵۸/۱	۳۴۰/۲	۳۳۹/۳	۴۷۹/۵	برنامه تنظیم بازار داخلی
۸/۳	۱۴/۷	۴۳/۵	۶۹/۵	۲۳/۳	۵۸/۵	۵۳/۵	۸۴/۱	برنامه تجارت الکترونیکی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۷۱/۶	۷۰/۷	۲۸۱/۴	۳۹۸/۷	۳۹۲/۸	۵۶۳/۶	جمع کل

ماخذ: قانون بودجه سال ۱۳۸۸ و وزارت امور اقتصادی و دارایی - خزانه‌داری کل

۸-۳- تسهیلات بانکی

مانده خالص تسهیلات اعطایی در بخش باززرگانی (۹۳/۴ درصد) متعلق به بخش غیردولتی باززرگانی داخلی بود که این سهم در مقایسه با رقم مشابه سال قبل تغییری نداشت. در سال مذکور، سهم بانک‌های تجاری و تخصصی از کل مانده خالص تسهیلات اعطایی به بخش باززرگانی داخلی ۶۱ درصد بود. در این میان، مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی در مقایسه با سال قبل رشد محدودی (۲/۵ درصد) داشت و به همین دلیل، سهم آن از مانده تسهیلات اعطایی به بخش باززرگانی داخلی از ۴۴/۵ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۳۹ درصد تقلیل یافت.

در پایان سال ۱۳۸۸، مانده خالص تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش باززرگانی داخلی با ۱۶/۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۲۲۸/۹ هزار میلیارد ریال بالغ گردید. در این میان، مانده تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی باززرگانی داخلی با ۱۶/۷ درصد رشد به ۲۱۳/۹ هزار میلیارد ریال بالغ شد و مانده تسهیلات در بخش دولتی نیز با ۱۶/۶ درصد رشد به ۱۵ هزار میلیارد ریال رسید.

بررسی عملکرد بانک‌ها و موسسات اعتباری در سال ۱۳۸۸ نشان می‌دهد همانند سال‌های قبل، بیشترین سهم از

جدول ۸-۳- مانده خالص تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش باززرگانی داخلی (۱)

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶		
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۶/۷	۰/۸	۲۲۸۹۲۳/۰	۱۹۶۰۹۹/۵	۱۹۴۶۰۴/۸	کل
۹۳/۴	۹۳/۴	۱۶/۷	۲/۹	۲۱۳۹۰۴/۱	۱۸۳۲۱۸/۰	۱۷۷۹۸۰/۷	بخش غیردولتی
۵۳/۱	۴۸/۷	۲۷/۳	-۴/۶	۱۲۱۵۴۱/۷	۹۵۴۴۷/۵	۱۰۰۰۴۳/۸	بانک‌های تجاری
۱/۳	۰/۳	۴۰۴/۴	-۲۰/۲	۲۹۷۵/۱	۵۸۹/۸	۷۳۸/۹	بانک‌های تخصصی
۳۹/۰	۴۴/۵	۲/۵	۱۲/۹	۸۹۳۸۷/۳	۸۷۱۸۰/۷	۷۷۱۹۸/۰	بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی
۶/۶	۶/۶	۱۶/۶	-۲۲/۵	۱۵۰۱۷/۹	۱۲۸۸۱/۵	۱۶۶۲۴/۱	بخش دولتی
۶/۶	۶/۵	۱۷/۰	-۲۲/۸	۱۵۰۱۷/۹	۱۲۸۳۵/۷	۱۶۶۲۴/۱	بانک‌های تجاری
۰/۰	۰/۰	-۱۰۰/۰	۰	۰/۰	۴۵/۸	۰/۰	بانک‌های تخصصی
۰/۰	۰/۰	۰	۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی

۱- بدون احتساب سود و درآمد سال‌های آتی می‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

۸-۴- معاملات بازرگانی

در سال ۱۳۸۸، حدود ۴۸۱/۲ میلیارد ریال سفته و برات به نرخ نیم در هزار در شهر تهران به فروش رسید که در مقایسه با سال قبل ۵/۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. افزایش مزبور می‌تواند ناشی از تمایل بیشتر عاملان اقتصادی به دریافت تضمین به صورت سفته و برات و همچنین افزایش حجم معاملات باشد. در این سال میزان سفته و برات واخواست شده به مبلغ اسمی نیز نسبت به سال قبل حدود ۱۳/۷ درصد افزایش داشت و به ۷۸۴۳/۳ میلیارد ریال رسید. این در حالی است که ارزش سفته و برات فروش رفته و واخواست شده طی سال قبل به ترتیب حدود ۱۵/۵ و ۱۹/۳ درصد کاهش داشت.

در سال مورد بررسی، تعداد ۴۷/۵ میلیون برگ سند به ارزش ۴۶۲۹/۴ هزار میلیارد ریال در اتاق پایاپای اسناد بانکی تهران مبادله شد که نسبت به سال قبل از لحاظ تعداد ۲۵/۴ درصد و از نظر ارزش حدود ۰/۷ درصد کاهش یافت. نسبت ارزش اسناد بانکی مبادله شده در اتاق پایاپای تهران به ارزش اسمی تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸، به ترتیب حدود ۱/۳۸ و ۱/۳۰ برابر بود. در سال ۱۳۸۸، تعداد و ارزش اسناد برگشت داده شده نسبت به سال قبل به ترتیب به میزان ۲/۹ و ۱۱/۸ درصد رشد داشت. همچنین، نسبت مبلغ اسناد برگشتی به کل ارزش اسناد مبادله شده ۵/۱ درصد بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۰/۶ واحد درصد افزایش یافت.

جدول ۸-۵- وضعیت اسناد مبادله شده و برگشت داده شده در (ارزش: میلیارد ریال) اتاق پایاپای اسناد بانکی تهران (تعداد: هزار برگ)

درصد تغییر	سال	
	۱۳۸۸	۱۳۸۷
اسناد مبادله شده		
تعداد	۶۳۶۴۹	۴۷۴۶۸
ارزش	۴۶۶۳۵۷۱	۴۶۲۹۴۰۰
اسناد برگشت داده شده		
تعداد	۴۹۴۴	۵۰۸۷
ارزش	۲۰۹۴۲۲	۲۳۴۰۷۱
درصد اسناد برگشتی به مبادله شده		
تعداد	۷/۸	۱۰/۷
ارزش	۴/۵	۵/۱

تعداد معاملات قطعی^(۱)، شرطی^(۲) و ذمه‌ای^(۳) ثبت شده در دفترخانه‌های اسناد رسمی کشور در سال ۱۳۸۸ حدود ۳/۴ میلیون فقره بود که نسبت به سال قبل ۱/۷ درصد کاهش داشت. در میان معاملات مزبور، تعداد معاملات قطعی ثبت شده حدود ۳ میلیون فقره بود که ۳/۵ درصد نسبت به سال قبل کاهش داشت. در مقابل، تعداد معاملات شرطی و ذمه‌ای ثبت شده به ترتیب ۱۴/۸ و ۴۰/۳ درصد افزایش یافت. از مجموع معاملات مذکور، حدود ۳۵/۲ درصد در استان تهران صورت گرفت که نسبت به سال قبل ۲/۳ درصد افزایش داشت.

در سال مورد بررسی، تعداد پرونده‌های اجرایی تشکیل شده در خصوص عدم انجام تعهدات مربوط به معاملات ثبت شده در کل کشور معادل ۱۱۳/۹ هزار فقره بود که در مقایسه با سال ۱۳۸۷ حدود ۱۸/۳ درصد افزایش نشان می‌دهد. تعداد پرونده‌های اجرایی تشکیل شده در استان تهران نیز ۲۸/۱ هزار فقره بود که نسبت به سال قبل ۱۹/۷ درصد افزایش یافت.

جدول ۸-۴- وضعیت معاملات ثبت شده در دفاتر

(تعداد: هزار فقره) اسناد رسمی کل کشور

	سال		درصد تغییر
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	
جمع معاملات	۳۴۱۸/۷	۳۳۵۹/۹	-۱/۷
معاملات قطعی	۳۱۰۸/۳	۲۹۹۸/۱	-۳/۵
معاملات شرطی	۲۸۹/۵	۳۳۲/۵	-۳۹/۶
معاملات ذمه‌ای	۲۰/۹	۲۹/۳	-۳۱/۳
پرونده‌های اجرایی	۹۶/۳	۱۱۳/۹	۱۸/۳

- ۱- اگر در عقد بیع هیچ‌گونه شرطی برای قبض مبیع ذکر نشده یا برای تادیه بهای مورد معامله و تسلیم مبیع موعد و شروطی معین نشده باشد، معامله قطعی است.
- ۲- اگر در عقد بیع برای قبض مبیع یا تادیه بهای آن شروطی معین یا برای فروشنده یا خریدار یا هر دو یا شخص ثالث، اختیار خاصی از قبیل اختیار فسخ در مدت معین تعیین شده باشد، معامله شرطی است.
- ۳- معامله‌ای است که به موجب آن شخص تعهد می‌کند وجه یا مال معینی را در موعد مقرر به دیگری پرداخت یا تسلیم نماید.

۸-۵- شرکت‌های تعاونی

میلیون ریال، تامین نیاز مصرف‌کنندگان ۰/۷ میلیون ریال و تامین نیاز صنوف خدماتی ۰/۸ میلیون ریال بود.

جدول ۸-۶- وضعیت شرکت‌های تعاونی ثبت شده

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۱۵/۸	۲۳۱۹۰	۲۰۰۳۳	تعداد اعضا(نفر)
-۲۷/۱	۲۲۲۵	۳۰۵۲	تامین نیاز تولیدکنندگان
۲۷/۳	۱۹۹۶۷	۱۵۶۸۶	تامین نیاز مصرف‌کنندگان
-۲۲/۹	۹۹۸	۱۲۹۵	تامین نیاز صنوف خدماتی
-۳۰/۶	۲۶۷	۳۸۵	تعداد شرکت
-۴۱/۴	۸۹	۱۵۲	تامین نیاز تولیدکنندگان
-۲۶/۵	۱۲۲	۱۶۶	تامین نیاز مصرف‌کنندگان
-۱۶/۴	۵۶	۶۷	تامین نیاز صنوف خدماتی
-۳۶/۲	۱۹۰۳۸	۲۹۸۱۸	سرمایه(میلیون ریال)
-۵۹/۰	۴۵۴۰	۱۱۰۸۰	تامین نیاز تولیدکنندگان
۲۱/۶	۱۳۷۱۰	۱۱۲۷۸	تامین نیاز مصرف‌کنندگان
-۸۹/۴	۷۸۸	۷۴۶۰	تامین نیاز صنوف خدماتی
-۳۲/۰	۲۵۵۳	۳۷۵۴	اشتغال(نفر)
-۵۴/۵	۸۱۶	۱۷۹۲	تامین نیاز تولیدکنندگان
۲/۳	۱۲۲۲	۱۱۹۵	تامین نیاز مصرف‌کنندگان
-۳۲/۹	۵۱۵	۷۶۷	تامین نیاز صنوف خدماتی

ماخذ: معاونت طرح و برنامه وزارت تعاون

۸-۶- وضعیت واحدهای صنفی

مطابق آمار مرکز اصناف و بازرگانان ایران^(۱) در سال ۱۳۸۸، تعداد واحدهای صنفی دارای پروانه کسب در سراسر کشور ۱۴۲۸/۸ هزار واحد بود که نسبت به سال قبل ۱۸/۵ درصد افزایش نشان می‌دهد. از این تعداد واحد صنفی، حدود ۵۳/۸ درصد صنوف توزیعی، حدود ۲۴/۶ درصد صنوف خدماتی و ۲۱/۶ درصد صنوف تولیدی بودند. در میان گروه‌های صنفی مزبور، تعداد واحدهای صنوف تولیدی دارای پروانه کسب با ۱۵/۲ درصد افزایش، کمترین رشد را نسبت به سال گذشته دارا بود و صنوف توزیعی با ۲۰/۹ درصد، بیشترین افزایش را داشت.

جدول ۸-۷- تعداد واحدهای صنفی دارای پروانه کسب(۱)

سهم(درصد)	درصد تغییر		سال		کل واحدها
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۶	
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۸/۵	-۳۰/۳	۱۴۲۸/۸	۱۲۰۶/۲
۲۱/۶	۲۲/۲	۱۵/۲	-۲۰/۷	۳۰۸/۲	۲۶۷/۵
۵۳/۸	۵۲/۷	۲۰/۹	-۱۷/۱	۷۶۸/۷	۶۳۵/۶
۲۴/۶	۲۵/۱	۱۶/۱	-۵۱/۷	۳۵۱/۹	۳۰۳/۱
					۳۳۷/۱
					۷۶۶/۴
					۶۲۷/۸

ماخذ: وزارت بازرگانی، مرکز اصناف و بازرگانان ایران

۱- آمار مذکور شامل شهرهای دارای سازمان‌های صنفی است.

۲- با توجه به تغییر طبقه‌بندی انجام شده در سال ۱۳۸۷، ردیف مزبور شامل صنوف «خدماتی» و «خدمات فنی» می‌باشد.

۱- طبق ماده ۴ قانون نظام صنفی و طبقه‌بندی انجام شده در مرکز امور اصناف و بازرگانان ایران در سال ۱۳۸۷، اصناف با توجه به نوع فعالیت آنها به سه گروه تولیدی، توزیعی و خدماتی تقسیم شده‌اند.

رشد ارزش افزوده بخش بازرگانی داخلی

اجتماعی به جای پرداخت یارانه، اقدام نماید. همچنین، در بند (ج) ماده ۸۴ و در بند (و) ماده ۹۵ بر اتخاذ سیاست‌های مناسب با هدف ارتقای سلامت و بهبود کیفیت زندگی و تامین غذای سالم و کافی در راستای سبد مطلوب غذایی تاکید شده است.

اصلاح ضوابط قیمت‌گذاری و کاهش تعداد اقلام قیمت‌گذاری شده کالا و خدمات، حذف یارانه داروهای دامی و محدود نمودن قیمت‌گذاری آنها، بازنگری در دستورالعمل نرخ‌گذاری کالا و خدمات صنفی و کاهش کالاهای ۳۵ قلم کالا و خدمات صنفی به ۲۱ قلم از اهم اقدامات انجام شده در خصوص عملکرد ماده ۳۹ قانون برنامه چهارم توسعه می‌باشد.

سیاست‌های اتخاذ شده و اقدامات مهم انجام شده در خصوص بند (ج) ماده ۸۴ که با هدف ارتقای سلامت و بهبود کیفیت زندگی می‌باشد، به شرح زیر است:

- تنظیم جداول یارانه کالاهای اساسی با توجه به رویکرد تدوین سبد مطلوب غذایی،

- عملیاتی کردن طرح سبد مطلوب غذایی و تغییر الگوی خرید برخی از کالاهای اساسی،

- تامین اقلام کالاهای اساسی تکلیفی اقشار آسیب‌پذیر در قالب مصوبه شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی،

- تنظیم بازار داخلی کالاهای خاص به منظور جلوگیری از افزایش بی‌رویه قیمت‌های داخلی،

- پرداخت و افزایش یارانه شیر مدارس و خانوار جهت تامین سلامتی جامعه و

- اختصاص یارانه غنی‌سازی آرد در راستای تامین مواد غذایی مورد نیاز عامه مردم.

مهم‌ترین اقدامات انجام شده در خصوص بند (و) ماده ۹۵ با هدف جابه‌جایی و تخصیص کارآمد منابع یارانه به منظور امکان تامین غذای سالم و کافی در راستای سبد مطلوب غذایی به شرح ذیل می‌باشد:

براساس برآوردهای مقدماتی، در سال پایانی برنامه چهارم توسعه به ترتیب ۱۰۴۸/۵ و ۴۷۸/۸ هزار میلیارد ریال کالای صنعتی و کشاورزی از محل تولید داخلی به بازار عرضه شد. همچنین، ۶۶۱/۱ هزار میلیارد ریال کالا از محل واردات به بازار داخلی عرضه شد که در نتیجه آن معادل ۳۹۶/۱ هزار میلیارد ریال ارزش افزوده در بخش بازرگانی داخلی به قیمت‌های جاری ایجاد شد. متوسط سهم بخش بازرگانی داخلی از کل تولید ناخالص داخلی طی برنامه چهارم توسعه ۱۰/۶ درصد و متوسط رشد سالانه ارزش افزوده بخش بازرگانی داخلی طی این مدت ۴/۴ درصد (به قیمت‌های ثابت) بود.

مواد قانونی عمده ناظر بر بخش بازرگانی داخلی

در ماده ۳۹ قانون برنامه چهارم توسعه در زمینه توسعه بازرگانی داخلی بر اصلاح ساختار و تقویت رقابت‌پذیری بنگاه‌های اقتصادی و رفع مشکلات و موانع رشد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط و کمک به تبدیل آنها به بنگاه‌های بزرگ و رقابت‌پذیر اشاره شده است. همچنین، در مواد مختلفی بر سیاست‌های حمایتی در عرصه‌های گوناگون تولید، توزیع، مصرف و تقویت ابزارهای به کار گرفته شده در این راستا تاکید شده است. براساس مفاد تصریح شده در ماده ۱۰۳ قانون برنامه چهارم توسعه (تنفیذی بند الف) ماده ۴۶ برنامه سوم توسعه، دولت موظف شده است با مطالعه شیوه پرداخت یارانه گندم، برنج، روغن نباتی، قند، شکر، پنیر، شیر، دارو، شیرخشک، کود، بذر، سم و حامل‌های انرژی نسبت به هدفمند کردن یارانه‌ها با هدف منطقی کردن مصرف کالاهای یارانه‌ای و جلوگیری از قاچاق این نوع کالاها، تشویق و توسعه سرمایه‌گذاری و حمایت از تولید داخلی کالاهای یارانه‌ای، کاهش سهم طبقات با درآمد بالا و افزایش سهم طبقات با درآمد پایین از یارانه‌ها و جایگزین نمودن تدریجی طرح‌های رفاه

- حذف یارانه پودر شوینده و انتقال آن به شیر و

- حذف کالابریک برنج و انتقال آن به شیر مدارس.

اقدامات انجام شده در خصوص ماده ۱۰۳ که به منظور هدفمند نمودن پرداخت یارانه کالاهای اساسی شامل گندم، برنج، روغن نباتی، قند و شکر، پنبه، شیر، دارو، شیرخشک، کود، بذر، سم، حامل‌های انرژی و ... است، به شرح ذیل می‌باشد:

- افزایش سهم توزیع کالاهای اساسی در میان مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) و بهزیستی و تخصیص سهمیه به مناطق کمتر توسعه‌یافته، حذف یارانه شکر و آرد مصارف صنفی و صنعتی و ماکارونی و حذف یارانه سبوس و ضایعات باارزش گندم و - کاهش تعداد کالابریک‌های مصوب روغن و «قند و شکر» طی سال‌های برنامه در راستای دستیابی به سبد مطلوب غذایی از ۴۲ کالابریک (شامل کالابریک شهری، روستایی و عشایری) در سال ۱۳۸۴ به ۳۴ کالابریک در سال ۱۳۸۸.

تامین و توزیع کالاهای اساسی

به منظور حمایت از تولید داخلی و در راستای اجرای سیاست‌های طرح خودکفایی گندم، خرید تضمینی گندم طی سال‌های برنامه چهارم پیگیری شد، به طوری که متوسط خرید داخلی مازاد بر نیاز کشاورزان طی سال‌های برنامه به ۹/۳ میلیون تن رسید. با توجه به نوسانات تولید داخلی گندم به واسطه تاثیرپذیری از بارندگی در برخی سال‌ها، بخشی از نیاز کشور از طریق واردات تامین شد به طوری که در سال ۱۳۸۷، به دلیل ناکافی بودن تولید داخلی معادل ۵/۹ میلیون تن گندم مورد نیاز کشور وارد گردید. در سال ۱۳۸۸ نیز با توجه به تداوم تامین ذخایر احتیاطی کشور ۱/۸ میلیون تن گندم وارد شد.

همچنین، خلاصه عملکرد بخش بازرگانی داخلی ذیل بند (ج) ماده ۸۴ قانون برنامه چهارم توسعه در خصوص تولید، توزیع و مصرف مواد غذایی در جهت دستیابی به سبد مطلوب غذایی، نشان‌دهنده تحقق بخش قابل ملاحظه‌ای از اهداف تعیین شده می‌باشد.

جدول ۸-۸- عملکرد بخش بازرگانی داخلی موضوع بند (ج) ماده ۸۴ قانون برنامه چهارم توسعه

درصد تحقق	متوسط دوره برنامه		عملکرد					
	هدف	عملکرد	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	
۹۴/۱	۱۴۷۶	۱۳۸۹	۷۰	۷۶۶	۱۶۳۳	۲۶۴۹	۱۸۲۸	واردات کالاهای اساسی (برنج، روغن و شکر)
⊠	۲۲۰	۳۰۰۰	۳۰۰۰	۳۰۰۰	۳۰۰۰	۳۰۰۰	۳۰۰۰	میزان ذخیره‌سازی گندم
۸۷/۵	۱۰۶۲۶	۹۲۹۳	۹۳۴۲	۳۷۷۵	۱۱۰۰۳	۱۱۴۱۶	۱۰۹۲۸	خرید تضمینی گندم

ماخذ: وزارت بازرگانی

یارانه پرداختی به کالاهای اساسی

میلیارد ریال در سال پایانی برنامه رسید. «گندم و آرد» با سهم متوسط معادل ۷۱/۵ درصد بیشترین سهم از کل یارانه پرداختی دولت به کالاهای اساسی را در برنامه چهارم به خود اختصاص داد.

طی برنامه چهارم توسعه، مبلغ یارانه پرداختی به کالاهای اساسی شامل «گندم و آرد»، برنج، روغن نباتی، «قند و شکر» و «شیر و فرآورده‌های آن» با متوسط رشد سالانه ۱۵/۳ درصد به ۴۰/۶ هزار

جدول ۸-۹- میزان یارانه پرداختی به کالاهای اساسی

متوسط نرخ رشد برنامه (درصد)	عملکرد					سال پایه	
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۱۵/۳	۴۰۶۰۵	۵۲۷۰۵	۳۳۸۰۴	۳۵۰۸۸	۳۳۶۳۰	۱۹۹۲۹	کالاهای اساسی
۱۳/۸	۲۶۷۹۹	۳۸۳۶۸	۲۴۴۱۵	۲۵۸۷۰	۲۴۵۷۸	۱۴۰۴۹	گندم و آرد
۱۲/۵	۶۵۳۰	۷۷۴۷	۵۲۳۵	۵۶۰۰	۵۷۶۶	۳۶۲۳	برنج، روغن نباتی و قند و شکر
۲۶/۴	۷۲۷۷	۶۵۹۰	۴۱۵۴	۳۶۱۸	۳۲۸۷	۲۲۵۸	شیر و فرآورده‌ها

ماخذ: وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان